

AVİM
AVRASYA İNCELEMELERİ MERKEZİ
CENTER FOR EURASIAN STUDIES

KAFKASYA'DA DONDURULAMAYAN İHTİLAF: TOVUZ ÇATIŞMALARI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME - 22.07.2020

Bahar ÖZSOY

Blog No: 18
22.07.2020

Bahar ÖZSOY*

Uluslararası gündemin Aralık ayında Çinde başlayarak bütün dünyaya yayılan Covid-19 salgınına odaklandığı dönemde Ermenistan yine sınırları zorladı ve Kafkasyadan yeni çatışma haberleri gelmeye başladı. Zaman zaman Karabağ cephe hattında vuku bulan ateşkes ihlalleri yaşanırken, Ermeni silahlı kuvvetleri bu kez Türkiye ve Gürcistan de için stratejik önemi bulunan Azerbaycanın Tovuz rayonuna saldırdı.

12 Temmuzda başlayan çatışma, Kafkasyada Nisan 2016dan sonra bir kez daha mevcut ihtilafın sanıldığının aksine donmuş olmadığını tüm dünyaya göstermektedir. 12-16 Temmuz tarihleri arasında zaman zaman şiddeti artan çatışmalarda tarafların kayıplarına yönelik bilgiler konusunda açıklık söz konusu değilken, her iki taraf karşı tarafın kaybının kendisinden daha fazla olduğunu iddia etmektedir. Ermeni haber siteleri, ikisi subay 4 Ermenistan ordu mensubunun hayatını kaybettiğini, 11 askerin ise yaralı olduğunu bildirmiştir.[1] Azerbaycanlı yetkililerin Ermenistan ordusuna ait X-55 insansız hava uçağını düşürdükleri iddiası ise Ermeni yetkililerce reddedilmiştir.[2] Azerbaycan tarafından yapılan resmi açıklamaya göre ise 12 Temmuzdan bu yana biri general olmak üzere 12 asker ve bir sivil şehit olmuştur. Ayrıca Azerbaycan Savunma Bakanlığından yapılan açıklamada, Ermeni silahlı kuvvetlerinin yaklaşık yüz askerinin yaşamını yitirdiği ya da yaralandığı bildirilmiştir. 21 Temmuzda ise Ermenistana ait iki insansız hava aracının imha edildiği duyurulmuştur.

Azerbaycan-Ermenistan arasındaki son çatışmalarda özellikle iki konu üzerinde durulması

gerekmektedir. Bunlardan biri çatışmanın meydana geldiği bölge iken diğeri çatışmaların zamanlamasıdır. Öncelikle çatışmaları kimin başlattığı konusunda taraflarlar birbirini suçlamakla birlikte, Ermenistanın öne sürmüş olduğu bir UAZ aracı ile, Azerbaycan birlikleri tarafından sınırın ihlal edilme girişiminde bulunulması[3] akla yatkın gelmemektedir. Öyle ki, diplomatik yolların tıkandığı noktada askeri seçeneğin masada bulunduğu ve taraflar arasında zaman zaman ciddi çatışmaların yaşandığı bölgede, Azerbaycanın yalnızca bir araç ile Ermenistan sınırlarını ihlal etmeye çalışması ne siyasi ne de askeri anlamda sonuç getirmeyeceği açık olan bir adımdır. Dahası, topraklarının yüzde 20si Ermenistan tarafından işgal edilen bir ülkenin muhtemel hedefinin söz konusu Karabağ cephe hattı olması beklenilir. Ayrıca, ortada Ermenistanın iddia ettiği gibi sınırlarına yönelik bir saldırının gerçekleşmiş olması, Kolektif Güvenlik Antlaşması Örgütü (KGAÖ) üyesi olan ülkeleri de çatışmaya dahil edebilir ki bu, Bakü için arzulanan bir durum değildir. Hatırlanacağı üzre Erivan, 2016 yılında Cephe hattındaki 4 Gün Savaşlarında ciddi bir kayıp alarak işgal etmiş olduğu kimi bölgelerdeki hakimiyetini kaybetmişti. Çatışmalar sırasında tüm çağrılarına karşın KGAÖden beklediği desteği de alamayan Ermenistan, büyük bir hayal kırıklığı yaşamıştır. Bu noktada Azerbaycanın aksine Ermenistanın, Karabağ Cephe hattından ziyade, Azerbaycan birliklerini kendi sınırları içerisine çekecebileceği yeni bir bölgeden saldırmayı denemesi daha olasıdır. Böylece Ermenistan, herhangi bir başarısızlık durumunda KGAÖ üyesi ülkelerin devreye gireceğini düşünmüş olabileceği gibi, daha önce böylesi bir çatışmanın yaşanmadığı Tovuz bölgesinde elde edilebilecek bir galibiyet ihtimali ile 2016 ve 2018 yıllarındaki kayıplarını da telafi etmek istemiş olabilir. Ayrıca, yakın zamanda Azerbaycanı bu bölgeden askeri bir harekete zorlayacak gelişme olmadığı gibi bölgede Bakü-Tiflis-Ceyhan petrol boru hattı ve Bakü-Tiflis-Kars demiryolu gibi kritik öneme sahip enerji ve bağlantı alt yapısının mevcut olması böylesi bir karışıklığın Azerbaycan açısından istenmeyen riskler yaratacağı da açıktır.

Çatışmanın zamanlaması düşünüldüğünde ise, Ermenistanda 2018 yılındaki sokak gösterileri sonrasında Nikol Paşinyanın iktidara gelmesi ile artan siyasi kriz, Rusyanın mevcut iktidara olan mesafesini enerji fiyatlarına yansıtması ile derinleşen ekonomik sorunlar, Şubat 2020'deki Münih Güvenlik Konferansında tarihte ilk kez kamuoyu önünde Ermenistan-Azerbaycan Cumhurbaşkanlarının Karabağ sorununu tartıştığı panelde İlham Aliyevin daha etkili ve kendinden emin konuşmasının yaratmış olduğu psikolojik baskı ve son olarak Covid-19 salgının ülke içinde yayılmasının kontrol altına alınamamış olmasının yarattığı toplumsal huzursuzluk Erivan yönetimi için halkın dikkatinin dağıtılmasını sağlayacak yeni bir gündemin oluşturulmasını gerekli kılmış olabilir. Anılan tüm bu sebepler çatışmanın Ermenistan tarafından başlatılmış olması olasılığını artırmaktadır.

Ermenistanın Moskovaya olan siyasi, askeri ve ekonomik bağımlılığı düşünüldüğünde çatışmanın Rusyanın bilgisi dâhilinde başlatılmış olması ihtimali de vardır ki, bu olasılık Azerbaycan üzerinden Türkiyeye de bir mesaj verilmesi anlamına da gelir. Buna göre, Rusya Libya sorununda farklı tarafta olduğu Ankaranın dikkatini Kafkasyaya çekerek Akdenizdeki etkinliğine gölge düşürmeye çalışması bir diğer olasılıktır.

Çatışmaların bir başka boyutunu da 2016 yılındaki 4 Gün Savaşında olduğu gibi Ermenistan tarafından yapılan manipülatif haberler oluşturmaktadır. Ermeni medya ve sosyal medyasında kimi zaman gerçek dışı görüntüler yayımlanmakta ve uluslararası

kamuoyunda Azerbaycanın sivilleri hedef aldığı şeklinde bir propaganda yürütülmektedir. Bu yolla, Ermeni silahlı kuvvetlerinin bilinçli bir şekilde çocukları dahi hedef aldığı saldırıların[4] üzerinin kapatılmak istenmesi kuvvetle muhtemeldir.

Azerbaycan iç siyaseti bağlamında çatışmanın yankılarına bakacak olursak, 15 Temmuzda gerçekleştirilen Bakanlar Kurulu toplantısında Cumhurbaşkanı İlham Aliyev sınırdaki çatışmalar başladığı sırada Dışişleri bakanı ile iletişim kuramadıklarını oldukça sert sözlerle dile getirmiş ve çok geçmeden Elmar Memmedyarovu görevden alarak, Eğitim bakanı Ceyhun Bayramov'u Dışişleri bakanı olarak atamıştır. Ayrıca İlham Aliyev oldukça samimi bir özeleştiri yaparak yetkili birimlerin uluslararası alanda kullanılan pasif diplomasi dilini eleştirmiş, Karabağ ve çeşitli Azerbaycan kentlerinin Ermenistan tarafından işgali konusunun uluslararası topluma anlatılmasında kendinden emin ve saldırgan bir diplomasi dilinin kullanılması gerektiğini vurgulamıştır. Bunların yanında, pandemi nedeniyle sert tedbirlerin uygulandığı Azerbaycanda binlerce insanın Azadlıg Meydanı'nda (Özgürlük) ve Parlamento binası önünde toplanarak orduya destek yürüyüşlerinde bulunması ve yetkililerden seferberlik talep etmesi ise birlik ve beraberlik ruhunun oldukça yüksek olduğunu göstermektedir. Öyle ki, 21 Temmuz itibari ile yaklaşık 50.500 Azerbaycanlı orduda hizmet etmek için resmi makamlara başvuruda bulunmuştur.[5]

Uluslararası Toplumun Tepkisi(zliği)

1994 yılından bu yana çeşitli zamanlarda bölgede taraflar arasında şiddetli çatışmalar meydana gelmiş ve genel olarak uluslararası toplum, örgüt ya da ülkeler herhangi bir somut adımdan ziyade itidal ve ateşkes çağrısında bulunmakla yetinmiştir. 12 Temmuzda başlayan Ermenistanın askeri saldırısı karşısında Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi ve Azerbaycan ticaretinin yarıya yakınını gerçekleştirdiği Avrupa ülkeleri büyük ölçüde suskunluğunu korumaktadır.

Karabağ sorunun çözümü konusunda en yetkili merci olan AGİT Minsk Grubu eş başkanlarından da her zamanki gibi itidal çağrısından başka bir ses işitilmemiştir. AGİT Dönem Başkanı olan Arnavutluk Başbakanı Edi Rama taraflara ateşkes çağrısında bulunmuştur. Son çatışmalar ve aradan geçen yıllarda Karabağ sorunun çözümü noktasında somut bir gelişmenin yaşanmamış olması birlikte değerlendirildiğinde ABD, Rusya ve Fransanın eş başkanı olduğu Minsk Grubunun pasifliği, etkisizliği ve bu ülkelerin ikili ilişkilerde çoğu zaman Ermenistan yanlısı tutumları oldukça açık görülmektedir. Dahası, söz konusu ülkelerin statükonun korunmasına yönelik çıkarları söz konusu iken anlamlı bir ilerlemeden ziyade sorunun merkezinde oldukları dahi iddia edilebilir. Öyle ki, diplomasi seçeneğinin ortadan kalktığı bir ortamda, Azerbaycanın askeri üstünlük sağlayabilecek olması, Rusyanın Kafkasyadaki etkinliğini olumsuz etkileyecektir ki, bu Moskovanın en son isteyeceği şeydir. Zira Rusya, Azerbaycanın 1990lı yıllardaki Azerbaycan olmadığının, bölgede önemli bir aktör, enerji piyasasında ciddi bir rakip olduğunun farkındadır. Bu noktada Rusyanın Azerbaycan üzerindeki en büyük kozu, Dağlık Karabağ sorunun bir süre daha çözümsüz kalmasıdır. Bu durum göz önünde bulundurulduğunda, zaman zaman yaşanan sıcak çatışmalarda aslında gerçek kazananın Moskova olduğu kolaylıkla ifade edilebilir.

ABD başta olmak üzere kimi ülkelerdeki lobi gücünü kullanan Ermenistan ise Azerbaycana yönelik yaptırımlar için çaba sarf etmektedir. Bu noktada Ermeni lobisinin en önemli kuruluşlarının başında gelen Amerika Ermeni Asamblesi (Armenian Assembly of America), ABD yönetimine, Azerbaycana sağlanan askeri finansmanı azaltmasını ve Ermenistana olan askeri yardım seviyesine indirmesini talep eden bir mektup iletmiştir. Mektupta ABD yönetiminden, Türkiyeye net bir mesaj iletmesi de istenmiştir.[6] Ayrıca gerçekleştirdiği saldırı sonrasında Kolektif Güvenlik Teşkilatı Örgütünden destek bekleyen Ermenistan, bunu gerektirecek şartlar oluşmadığından 2016 yılında olduğu gibi beklediğini alamamıştır.

Ermenistanın saldırılarına karşı Azerbaycana destek ise ilk olarak Türkiyeden gelmiş, siyasi ve askeri düzeylerde en üst seviyeden açıklamalarla Azerbaycanın yalnız olmadığı beyan edilmiştir. Ayrıca çeşitli kentlerde Azerbaycana destek mitingleri gerçekleştirilmiştir. Moldova, Ukrayna, Pakistan başta olmak üzere birçok ülke uluslararası kabul görmüş sınırları içinde Azerbaycan Cumhuriyeti'nin egemenliğine ve toprak bütünlüğüne saygı temelinde durumun siyasi olarak çözülmesini savunarak Ermenistan'ı Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 822, 853, 874 ve 884 sayılı kararlarında belirtildiği gibi Azerbaycan topraklarından çekilmeye davet etmiştir. Yine, Türk Konseyi, İslam İşbirliği Teşkilatı Genel Sekreterliği (İKÖ) ve Bağlantısızlar Hareketi Ermenistan silahlı kuvvetlerinin Azerbaycan Cumhuriyeti'ndeki Tovuz bölgesine saldırılarını ve Ermenistan ile Azerbaycan arasındaki sınır bölgesinde ateşkes ihlallerini şiddetle kınamıştır.

Sonuç olarak, sorunun çözümünden sorumlu olan AGİT Minsk Grubu başta olmak üzere üçüncü ülke ve uluslararası kuruluşlar Ermenistan işgalini durduracak somut adımlar atmadıkça Kafkasyada kanlı çatışmalar ve askeri kayıplar devam edecektir. Buna karşın Dağlık Karabağ sorununun çözüme kavuşmasının Kafkasyadaki nüfuzunu tehlikeye sokabileceğinin bilincinde olan Rusyanın uygulamış olduğu dış politika, bölgede Azerbaycanın askeri yollarla aslında kolaylıkla başarı sağlayabileceği bir savaşın yakın gelecekte muhtemel görünmediğine işaret etmektedir. Bu kapsamda askeri, ekonomik ve

demografik bağlamda daha güçlü, uluslararası toplumla bütünleşme potansiyeli daha yüksek olan Azerbaycanın pasif diplomatik yaklaşımı yerine daha aktif bir yaklaşım benimsemesi gerekmektedir.

* *Doktora Öğrencisi, Bakü Devlet Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü*

** *Fotoğraf: Anadolu Ajansı*

---

[1] Alin Ozinian, Çatışmanın üç günlük bilançosu: 15 ölü, *Agos*, 15 Temmuz 2010, erişim tarihi: 22 Temmuz 2020, http://www.agos.com.tr/tr/yazi/24302/catismanin-uc-gunluk-bilancosu-15-olu.

[2] Azerbaijani Forces Resume Military Attacks on Tavush Border, *The Armenian Weekly*, 16 Temmuz 2020, erişim tarihi: 22Temmuz 2020, https://armenianweekly.com/2020/07/16/azerbaijani-forces-resume-military-attacks-on-tavush-border/.

[3] Four Armenian servicemen killed as Azerbaijan renews crossborder attacks, The Armenian Weekly, 15 Temmuz 2020, erişim tarihi: 22 Temmuz 2020, https://armenianweekly.com/2020/07/15/four-armenian-servicemen-killed-as-azerbaijan-renews-crossborder-attacks/.

[4] Örneğin bk. Çocuklarımızı vuruyorlar, *Hürriyet*, 15 Temmuz 2011, erişim tarihi: 22 Temmuz 2020, https://www.hurriyet.com.tr/gundem/cocuklarimizi-vuruyorlar-18331116.

[5] Səfərbərlik və Hərbi Xidmətə Çağırış üzrə Dövlət Xidmətinin məlumatı, *Səfərbərlik və Hərbi Xidmətə Çağırış üzrə Dövlət Xidməti*, 2019, erişim tarihi: 22 Temmuz 2020, https://www.seferberlik.gov.az/az/military/news/detail/582.

[6] Ամերիկայի հայկական համագումարը ԱՄՆ նախագահին հորդորել է կրճատել Ադրբեջանի ռազմական ֆինանսավորումը, *Lragir*, 18 Temmuz 2020, erişim tarihi: 22 Temmuz 2020, https://www.lragir.am/2020/07/18/564841/.

Yazar hakkında :

Atıfta bulunmak için: ÖZSOY, Bahar. 2026. "KAFKASYA'DA DONDURULAMAYAN İHTİLAF: TOVUZ ÇATIŞMALARI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME - 22.07.2020." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Blog No.2020 / 18. Temmuz 22. Erişim Kasım 22, 2026. https://www.avim.org.tr/Blog/KAFKASYA-DA-DONDURULAMAYAN-IHTILAF-TOVUZ-CATISMALARI-UZERINE-BIR-DEGERLENDIRME-22-07-2020

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır